

Willem de Zwijgerkerk, 16 december 2018. 3^e zondag van Advent. *Gaudete!*

Voorganger: ds. Cor Ofman

Verkondiging bij Sefanja 3, 14-20 en Lucas 3, 7-18.

Ik las een tijd geleden een interview in het dagblad *Trouw* hoe mijn Doopsgezinde collega in Amsterdam, Henk Leegte, zich uitliet over het regelmatig in de Bijbel voorkomende gebod dat je de vreemdeling moet liefhebben. Ik heb er zelf ook een boek over geschreven.

Waarom staat het er zo vaak? Henk Leegte antwoordt: 'Omdat het moeilijk is. Daarover moet je eerlijk zijn.'

En: als ik in mijn kerk alleen zeg wat de Bijbel van ons vraagt en de problemen negeer, blijven de mensen weg.'

Hij illustreerde dat met een voorbeeld uit zijn pastorale praktijk.

Op bezoek bij een ouder gemeentelid hoorde hij haar vreselijke dingen zeggen over buitenlanders. Toen hij daar afkeurend op reageerde, vroeg ze waar hij woonde.

Kennelijk in een wat sjiekere buurt, want haar antwoord was: 'Dan weet u niet waar u het over hebt'.

'Ik vind dat, zei Henk Leegte, geen reden om in de kerk en de kerkdienst het gebod de vreemdeling lief te hebben ergens op een plank weg te leggen om de lieve vrede te bewaren.

Maar het is wel lastig. Want voor ik het weet wordt iets dat ik zeg uitgelegd als *partij*politiek.'

De Duitse theologe Margot Kässmann, die de vraag voorgelegd kreeg waarom zij het zo belangrijk vindt politieke uitspraken te doen, antwoordde:

'Omdat de Bijbel wat met ons leven te maken heeft. Op deze manier geef ik het evangelie een plaats in de wereld. Ik kan de Bijbel niet op een andere manier lezen.

Wanneer het in de Bijbel gaat over gerechtigheid en vrede, dan moeten we ons *ook* afvragen hoe dat er bij *ons* uitziet. Wanneer er staat dat we *iedereen* die bij ons woont moeten beschermen, dan kan ik *niet* zeggen: "Maar dat heeft met vluchtelingen die bij ons aankloppen *niets* te maken".'

Ik weet uit eigen ervaring dat bepaalde opmerkingen in mijn preek bij een hoorder verkeerd kunnen vallen.

En het vervelende is dat de hoorder niets terug kan zeggen, behalve stampvoetend de kerk uitlopen.

Toen ik, in mijn studententijd, in een preek het woord 'vrede' had gebruikt, werd dat uitgelegd als steun aan het IKV dat in die tijd de strijd tegen de plaatsing van kruisraketten aanvoerde.

Toen ik een keer een opmerking maakte over apartheid, viel dat verkeerd bij de organist en speelde hij de melodie van Sarie Mareis door de melodie van het slotlied heen. (Creatief, dat wél.)

Ik verbind in mijn preken Bijbelverhalen met verhalen van alledag.

Geen verhalen die ver van mijn bed staan, maar verhalen uit *mijn* dagelijkse praktijk.

Verhalen die mij *raken*.

Ik ben dan wel met pensioen, inmiddels draai ik als vrijwilliger elke vrijdag spreekuur in de Bijlmer, bij Stap Verder, een oecumenisch project.

En in de ontmoeting met de bezoekers komt de Bijbel alleen al in hun *namen* voorbij:

Ruth, Gabriel, Emmanuel, Gloria. Allemaal uit Nigeria.

Drie ervan zijn HIV-patiënt; ze leven tussen hoop en vrees. Bang om uitgezet te worden naar hun land van herkomst.

Gloria heeft een gesprek gehad met een medewerker van de Dienst Terugkeer & Vertrek, en heeft van het COA in het AZC Amsterdam te horen gekregen dat de financiële ondersteuning stopt.

Hoe moet ze dan in haar levensonderhoud voorzien?

Als ik bel met de IND blijkt dat er afgelopen maandag een afwijzing op het bezwaarschrift is verstuurd, maar dat die afwijzing dezelfde dag weer is ingetrokken, omdat er kennelijk belangrijke informatie van de advocaat niet was verwerkt.

De advocaat vertelde me dat hij contact had met een professor in Nigeria die aan het hoofd staat van het HIV-programma en kennelijk heeft verteld dat de medicatie niet verkrijgbaar is in het gebied waar Gloria vandaan komt.

Ik had natuurlijk tegen haar kunnen zeggen: 'Gaudete', verblijd je! (de naam van deze zondag) Maar ik weet dat de IND straks opnieuw met een afwijzing kán komen met de onderbouwing dat ze zich óók kan vestigen in een deel van Nigeria waar de medicatie wél beschikbaar is. (Alsof je je, als je uit Amsterdam komt, ook best in Maastricht kunt gaan wonen. Of - want Nigeria is een groot land, met vele stamgebieden - in Straatsburg...)

Na een telefoontje met het Vreemdelingenloket kon ik haar meedelen dat ze financiële ondersteuning van de gemeente Amsterdam kan krijgen. Die wordt op 25 december op haar rekening gestort.

Met Kerst?

Oh. Nou dan op 27 december.

De gemeente Amsterdam heeft afgelopen woensdag een nieuw, veelbelovend programma voor de opvang van ongedocumenteerde vreemdelingen gepresenteerd.

Met de beste bedoelingen, maar ook met de nuchtere constatering dat het tot medio 2019 kan duren voordat wat op papier staat ook gerealiseerd is.

In die tussentijd zijn de Bed-Brood-Bad-voorzieningen vol en gaan de mensen van We Are Here van kraakpand naar kraakpand.

Afgelopen zondag moest een groep van zo'n 35 mannen uit Soedan en Eritrea verkassen naar een leegstaand kantoorpand op de Bijlmerdreef.

Er waren geen toiletten en geen douches, er was geen verwarming en er kon niet worden gekookt. Ernaast zit een zorgcentrum. De directrice wilde niet in gesprek gaan.

Wat staat ons te doen? 'Johannes, wat moeten we doen?' Dat vragen de mensen uit Jeruzalem aan Johannes de Doper. Ze hebben er een hele reis voor over gehad, want van Jeruzalem naar de rivier de Jordaan is het best een eind lopen.

Over Johannes doen wilde verhalen de ronde. Misschien is hij wel de profeet Elia die je op ieder moment kon terugverwachten.

Als ze de Pesachmaaltijd hielden, bleef er een stoel leeg, kon hij zó aanschuiven.

Ze waren nieuwsgierig naar die man in zijn kameelharige mantel.

Zou hij misschien de nieuwe leider kunnen zijn in de strijd tegen de bezetter, die gehate Romeinen?

Hij had al opgeroepen om de weg van de Heer gereed te maken, om wat oneffen is te herstellen. Dat was wel wat anders dan een plooije rechtstrijken.

Nee, profetie is rigoureuus: *iedere* kloof moet worden gedicht, wat krom is moet recht worden, hobbelige wegen effen.

Had Johannes het over een *nieuwe* weg, die moet worden aangelegd zodat God er zonder schokken of stoten overheen kan rijden?

Of was het een geheime boodschap? Bedoelt Johannes dat we in verzet moeten komen?

Van heinde en ver komen de mensen naar de Jordaan om zich te laten dopen.

Maar Johannes begint te schelden:

'Adderengebroed', roept hij. 'Denken jullie dat het onheil aan jullie voorbij zal gaan? Heeft iemand jullie wijsgemaakt dat je niet onder het oordeel zult vallen?'

Omdat jullie van Abraham afstammen?

Er wordt niet naar komaf gekeken, maar naar wat je hebt gedáán in je leven.

Alleen een boom die vruchten draagt, zal blijven staan. De andere worden omgehakt. De bijl staat al klaar. Hout voor het vuur.

Je vraagt je af waar Johannes mee bezig is.

De meeste mensen zullen toch eerbare burgers zijn geweest van Jeruzalem en omstreken. Mensen zoals u en ik. Keurig naar de kerk, bijdrage in de collecte, aardig tegen de burens. Fatsoenlijk, oppassend, altijd wel bereid om een handje te helpen.

‘Wat moeten we doen?’, vragen ze Johannes.

Johannes roept op tot ‘samen delen’. Wie kleding over heeft, geeft die weg.

Als ik het hulpje van Johannes was, zou ik meteen roepen: ‘Inzamelen!’

Bij Stap Verder kunt u zó terecht met uw overvloedige winterkleding!

Want dat kwam de afgelopen tijd wel binnen: zakken met goede kleding uit de kerken in de buurt.

Maar Johannes gaat, denk ik, iets *verder*.

Hij had het niet over een zak met overvloedige kleding, maar over *sámen délen*.

Wie twee stel onderkleding heeft, geeft er één weg.

Je geeft je *reserve* weg! En met eten idem dito: je *déélt* wat je in huis hebt.

Johannes roept op tot de werken van barmhartigheid, van *werkelijke* barmhartigheid.

Je scheept de ander niet af met een fooi!

Zijn boodschap is even simpel als confronterend: Deel wat je hebt met wie niet heeft.

Hoever moet je daarin gaan?

‘Johannes, wat moet *ik* doen?’ Misschien zou hij zeggen: ‘Bondgenoten zoeken’.

Mensen die *mée* helpen in het samen delen gestalte te geven.

Dat gebeurt al.

Regelmatig wordt bij Stap Verder brood afgeleverd dat weliswaar over de versheidsdatum heen is, maar nog heel eetbaar.

Ruth neemt blij wat brood mee. Volkorenbrood. De dokter heeft tegen haar gezegd dat dat goed is voor haar gezondheid.

Terwijl de rijke kant van Nederland kerstinkopen doet, staat de arme kant van Nederland in de rij bij de voedselbank.

Zou Johannes daarvan zeggen: ‘Wat een goed idee! Zó kun je samen delen!’

Of zou hij zeggen:

‘Mensen, het is eigenlijk godgeklaagd dat er voedselbanken nodig zijn, kan het niet *anders*?’

Johannes heeft kennelijk *ook* soldaten en tollenaars onder zijn gehoor.

Dat waren toch de meest corrupte lieden in die tijd? Rovers en zakkenvullers waren het.

Maar Johannes verwerpt *niet* het beroep dat ze uitoefenen, maar het *onrecht* dat ermee verbonden kan zijn, de manier waarop je in je werk en in je leven met elkaar omgaat.

‘Wat moeten *wij* doen?’, vragen ze.

‘Niet plunderen, maar tevreden zijn met je soldij.’

‘Geen smeergeld aannemen, geen relatiegeschenken, geen bonussen, niet zoeken naar de mazen in de wet, maar opkomen voor een rechtvaardige samenleving.’

Eigenlijk zegt Johannes tegen de toehoorders:

Wees wie je zijn kunt, word zoals je bedoeld bent, deel met elkaar, deel uit naar vermogen en ontvang naar behoefte.

Dat lijkt een ideale manier van samenleven.

Dat er (hoe dan ook) voor je gezorgd wordt, zoals je omgekeerd ook zorg hebt voor anderen.

Dat lijkt een *andere* wereld dan de onze. En dat *is* het ook.

Dat is het concept van een rechtvaardige samenleving, de blauwdruk van het Koninkrijk Gods.

We weten dat het in onze samenleving maar mondjesmaat gebeurt.

Dat mensen liever graaien dan geven, liever stampen dan steunen, liever pesten dan verbinden.

In de christelijke gemeenschap die wij zijn, houden we elkaar voor dat de weg van God een andere is. En dat de Eeuwige ons niet in het donker zal laten zitten, maar licht en toekomst zal scheppen. Dat is de boodschap van de profeet Sefanja aan zijn toehoorders:
'De Eeuwige, jouw God, zal in je midden zijn, hij is de held die je bevrijdt.
Alle treurende zal hij bijeenbrengen, wie op de feesten moesten ontbraken, verzamelen.
Afrekenen zal hij met je verdrukkers, de kreupelen redden, de verstrooiden bijeenbrengen.
Wie werden veracht, zal hij met eer en roem overladen.
Jullie zullen zelf zien hoe de Eeuwige jullie lot ten goede keert.'

Johannes zegt dat de Gezalfde zal komen, die met Geest en vuur zal dopen én het kaf van het koren zal scheiden.
Dreigt er dan tóch hel en verdoemenis? Worden we dan toch bang gemaakt?
Het evangelie is er *niet* om mensen bang te maken, maar om mensen op te roepen een *andere* weg in te slaan.
God wil geen kapotte mensen zien, maar mensen die 'heel' worden.
Want God heelt wat is gebroken.

En de Gezalfde waar Johannes over spreekt, Jezus (want die is het) zal later zeggen dat onkruid en tarwe sámen moeten opgroeien.
Dat hij niet op voorhand het onkruid wil uittrekken, want stel je voor dat je daarmee het koren méétrekt.
En, eerlijk gezegd, niet *alles* wat onkruid *lijkt* is onkruid dat nergens toe dient.
Wat soms onkruid lijkt, blijkt heilzaam te zijn - en een *genees*middel.

Misschien is dat wel de boodschap van vandaag: of je nu koren bent of onkruid:
Wees heilzaam, voed elkaar, deel met elkaar, maak elkaar beter,
maak van Gods schepping sámen een goede schepping.
Scheep voor elkaar een beetje hemel op deze aarde.
En leef in de Geest van de Gezalfde, opdat hij komt en onder ons kan wonen!

Als je zó leeft, wordt het toch een feest: hang de slingers maar op, versier de kerstboom maar.
Wees blij. Wees blij. Hij is nabij: Immanuël.
Maar stel dat hij zich op mijn spreekuur presenteert in Emmanuel, een Nigeriaanse man, die zoekt naar een luisterend oor...
Of in de Soedanese Mueez en de Eritrese Kbrom, die uit het kraakpand in de buurt naar Stap Verder zijn gekomen om te kunnen douchen.
Of in mijn spreekuur-collega Trinkson, een priester uit India, die in de katholieke Engelssprekende kerk in de Bijlmer net begonnen is met een 'soepkeuken' en voorstelt dat er wel een paar keer in de week warm eten kan worden georganiseerd.
En de katholieke parochie uit de Nieuwe Stad blijkt het contact met de groep al te hebben gelegd, zo blijkt uit een telefoontje dat ik in de loop van de middag krijg.

Dan breekt in de donkere en koude dagen van de Advent opeens het licht door.

Tafelgebed

Gezegend Gij die als Adonai geprezen wordt
door het volk dat met U optrok uit een Angstland naar een land van belofte.
Die dat halsstarrige volk van U,
- dat meer in de weer was met goden van eigen makelij dan met U -,
nabij bleef en hen opriep de vrede te zoeken voor de stad
waarheen zij in ballingschap waren gezonden.

Gezegend Gij die een mens zond die zo vol was van U
dat zijn daden klopten met zijn woorden
die gebroken mensen heelde,
en wie door anderen werd gemeden weer in de kring trok.
Die ons tot ons spreekt en ons maakt tot die bonte stoet van mensen,
op weg naar een menswaardig bestaan.

Gezegend Gij die mensen inspireerde
om boven zichzelf uit te stijgen in onbaatzuchtigheid
ten opzichte van armen en vreemdelingen,
geweldloze vechters voor vrede en recht,
beschermers van mensenrechten,
mensen met één passie: die van de compassie.

Wij leerden van Jezus om samen te vieren
wat ons in de regel slecht afgaat: te breken en te delen:
brood en ademtocht, de vrucht van de wijnstok en de vreugde.
Als wij hier doen wat hij ons *voordeed*,
zegen ons dan tot mensen van vrede
die leven in zijn geest.

Hij leerde ons bidden: Onze Vader....

Inzetting en nodiging

Het brood dat wij delen verbindt ons met de Levende
De beker waaruit wij drinken roept ons op tot vreugde voor het leven van alleman.

Kom, wie u ook bent en waar u ook vandaan komt,
sluit u aan bij die bonte stoet van mensen –
kom in vrede, kom met vrede
en de vrede van de Eeuwige zij met u.

- Wensen we elkaar de vrede van Christus toe -

Dankgebed

Gezegend Gij die ons bijeen hebt gebracht
en ons bijeen houdt door de tekenen van uw trouw:
leeftocht voor onderweg en de belofte van uw rijk van vrede.

Maak ons tot uw gemeente, lichtdragers in deze stad, zout van de aarde.